

καὶ πρὸ τῶν Ἀγγλικῶν Βουλῶν.
Λεπτομερῆ τῶν λαβόντων χώραν ἀφήγησιν δὲν ἐπιτρέπουσιν

τῆριον συγκινήσεις καὶ ζωηρῶν ἐκδηλώσεων. Καὶ ὅταν
ἐκκλιτα τὴν γὰ εἶνε δούλος τότε ὁ πατριωτισμὸς του δὲν
ἔχει ὄρια.

ματικῶς φανερα ἢ ὑποκώφως ἐξεδηλοῦτο καὶ εἰς τὰς παρα-
μικροτέρας μεταξὺ τῶν δυο σχέσεις. Ὑπέρορον πολλοὶ οἱ
Ἕλληνες πολῖται καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ γλιτζιδις τῶν Ἑλ-
λήνων Ὁθωμανῶν ὑπῆσαν ἰδίως, δὲ εἰς τὰς ἐμπορικὰς συν-

ΕΛΛΗΝΕΣ ἢ ΡΩΜΙΟΙ;

Μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν
Τούρκων, ἡ ἐκκλησία ἔκρινε συμφωνητάτην εἰς τὸ ἔθνος τὴν
ὀνομασίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐδλόγως. Ὁ κατακτητὴς ἀνε-
γνώρισε τὸν Πατριάρχην ὡς Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων
(Ῥοῦμ πατριρχί) καὶ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπέληγγε
(Ῥοῦμ μιλέτι) ὡς τοιοῦτοι δ' ἰσοκράτορα τῶν Ῥωμαίων πρότερον ἐπαζόμενοι. Οὕτω δ' ἡ
ἐξουσία τοῦ ἑλληνικοῦ πατριαρχείου ἐπεξετάθη ἐπὶ πάντων
τῶν λαῶν τῶν ὑποτελόντων εἰς τὸ ἀνατολικὸν θωμαϊκὸν κρά-
τος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πλέον καὶ
ἐπὶ λαῶν ὀρθοδόξων, οὐδέποτε μὲν εἰς τὸ κράτος ἐπιτο
ὑποταχθέντων, ἀλλ' ὑποδουλωθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων.
Μόνου συνεκτικὸι δεσμοὶ τῶν λαῶν τούτων ἦσαν ἡ κοινὴ
πίστις καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα, ἄφρων δὲ θὰ ἦτο ἡ διάσρηξις
τοῦ ἐτέρου τῶν δεσμῶν τούτων. Ἄλλ' ὁσάκις ἦτο χρεῖα γὰ
τοῦ ἐτέρου τῶν δεσμῶν τῶν ἑλληνογλωσσῶν. Ἕλληνας
δακρυθῶσαν οἱ ἀλλόγλωσσοι τῶν ἑλληνογλωσσῶν. Ἕλληνας
ἐκάλεε τούτους καὶ ἡ ἐκκλησία. Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωση
οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐγραφεν:
« ἡ πατρίς ἡμῶν Ἑλλάς » καὶ « πάντων τῶν ἐν τῷ κλίματι
τῷδε (Κωνσταντινουπόλεως) Ἕλλήνων » (παρὰ Σάββα Μο-

numents grecs τ. IV σ. VII). Φιλόπατρις ἡπειρώτης ἀρ-
χιερεὺς, δ' Μαιθαῖος Μυραῖον τῷ 1618 ἐν Ἱστορίᾳ τῶν
κατὰ τὴν Ὀδοκροστασίαν στ. 415 κέ καλεῖ μὲν Ῥωμαίους
τοὺς ἐν Βλαχίᾳ Ἕλληνας, ἀλλὰ τῶν Ἕλλήνων ἀπογόνους
αὐτοὺς θεωρεῖ, προσθέτων οὐ εἶναι γένος ἄγιον, ἀπ' ἑλίου
τιμώμενον, ὅπ' ἐγένεσαν τὸν κόσμον με σοφίαν, με γράμ-
ματα, με ἄρματα καὶ με θεολογίαν. Ὁ αὐτὸς ἱεράρχης τὸ
ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποκαλεῖ διὲ μὲν « γένος τῶν Ῥωμαίων »
(στ. 2359), διὲ δὲ « γένος τῶν Ἕλλήνων », ἐξαπλώσαν τὴν
σοφίαν καὶ τὰ γράμματα ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης (στ.
2361) διὲ δὲ Γραικοὺς λέγει τοὺς Ἕλληνας (στ. 2454)

Ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος Γραικοὺς ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν
συγγραφέων προήρχετο ἐξ ἄλλου λόγου, τῆς ἀνάγκης δια-
κρίσεως τῶν ὀρθοδόξων Ἕλλήνων ἀπὸ τῶν λαϊνοδόξων
παδῶν τοῦ Πάπα Ῥώμης. Οὕτως ὀνομάζει τοὺς ὑπ' αὐ-
τὸν χριστιανούς ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ Β' ἐν γράμματι
πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης καὶ ἐν ἐτέρῳ πρὸς τὸν Φιλαδέλ-
φείας μητροπολίτην. Οὕτω κατὰ τὰ τέλη τοῦ III' αἰῶνος
καὶ Ἐυγένιος ὁ Βουίργρης ἐν ἱστορικῷ ἐκκλησιαστικῷ συγ-
γράμματι, ἀναφέρειν καὶ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης χρῆσεως
οὐ δηλ. ἀποφάνγει εἰπὸ μὲν Ἕλληνας διὰ τὴν ἔμφασιν τῆς
εἰδωλοθηροσετίας, τὸ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν
Ῥωμαίων ».

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως πάντες οἱ ἐν τῇ
ξένη λόγιοι Ἕλληνας ὀνομάζον Ἕλληνας τοὺς ἁποσθεῖς
των. Καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις δὲν ἦτο ἀσυνήθης ἡ χρῆ-

σις τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἐν τῷ προλόγῳ τῶν διδασκῶν τοῦ
Ἀλεξίου Ῥαρτοῦρου, (ἐν Ἐνετ. 1560), συνεταιγμένῳ ὑπὸ
Θεανῶ ἑξάρχον τοῦ πατριαρχίου, ὑπερορον δὲ μητροπολίτου
Θεσσαλονίκης, φέρεται ἡ φράσις: « τὸ ἡμέτερον Ἕλλήνων
γένος, τὸ τῶν χριστιανῶν δηλοδῆ ». Ἡ ἱστορία τοῦ Νεκτα-
ρίου (1677) φέρεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ αὐτῆς: « συντεθεῖσα εἰς
κοινὴν γλῶσσαν — διὰ ν' ἀκούσεται ἀπὸ κάθε ἀνθρωπον
Ἕλληνα ».

Θὰ ἐμῆκνον ἀνευ ἀνάγκης τὸν λόγον παραθέτων καὶ
ἄλλα παραδείγματα. Ἄλλ' ἀσύνγνωτος θὰ ἦτο ἡ παράλει-
ψις τῆς γνώμης τοῦ ἱερομονάχου Διονυσίου Πύρρου, ὅστις
ἐν ἀρχῇ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μετὰ πολλῆς ὀρθοφροσύ-
νης ἀποφαίνεται περὶ τοῦ προσήκοντος ἐθνικοῦ ὀνόματος
(Χειραγωγία τῶν παιδῶν. Ἐνετ. 1810): « Ερώτ. Πῶς πρέ-
πει γὰ ὀνομαζώμεθα ἡμεῖς, Ἕλληνας ἢ Ῥωμαῖοι; — Ἀπόκρ.
Ποτὲ γὰ μὴ θελήσητε γὰ ὀνομαζεσθε Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ Ἕλλη-
νες, διότι οἱ Ῥωμαῖοι, ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἑσπαθίσαν καὶ
ἠφάνισαν τὴν Ἑλλάδα, τὴν γλυκοκτείναν μας πατρίδα καὶ
ἂν τινὰς νέος ἔχη ὄνομα ἢ ῥωμαϊκόν, ἢ ἑβραϊκόν, ἢ ἡσαιο-
κόν, ἢ ἀραβικόν, πρέπει εὐθὺς γὰ τὸ ἀλλάξῃ, καὶ γὰ ὀνομά-
ζεται με ὄνομα ἑλληνικόν, τοιούτων ἡ Μιλτιάδης, ἡ Θεμιστο-
κλῆς, ἡ Ἀχιλλεύς, ἡ Θησεύς, ἡ Ἀλέξανδρος, ἡ Πλάτων, ἡ
Αἰμοσθένης κτλ. καὶ τότε ἕνας νέος ἀλλάζων τὸ ὄνομα του,
θέλει ἀντρέπεται γὰ μὴ ἔχη καὶ τὰ ἔργα τῶν προγόνων του ».

Ἄλλ' ἡδύνατο τις ἴσως ν' ἀντιείη οὐ ταῦτα εἶναι πιθανῶς
κατασκευάσματα λογίων, ἀσύνφωνα πρὸς τὴν ἐθνικὴν συνεί-

νοσιν φερόμεν πρό του διασημοῦ καὶ συσῆς τολμᾷ ν αντιπλῆ κατα τῆ; Γαλλίας, ἥς τὰ ἔθνητα καὶ ἱερώτατα δέκατα τῶν 350,000 ἰσῶν του Αοράνδου ἀναγνωρίζονται ἑσφρόνης ὡς δικαιολογούντα πλερίστατα τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐκδισατικῶν μέτρων τῆ; Γαλλίας, πολὺ πλερίστερα τῶν γελοίων ἐκείνων δικαιωμάτων, ἕτινα μωρῶς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1897 προ-

Ἐν Κερκύρα τῆ 20 Σεπτεμβρίου 1901

Ἦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἔκρυθμος κατῆσασις, ἐπαρκῶς καὶ διὰ

τῶν βουλγαρικῶν καὶ τουρκικῶν στατιστικῶν. Οἱ ἑλληνικοὶ ὑπολογισμοί. Ἡ ἠθικὴ δύναμις τῆς «Μεγάλης ἑλληνικῆς ἰδέας» καὶ ὁ ἑλληνικὸς κλῆ-

δοσιν, καὶ οὗτι τὸ πολὺ τοῦ λαοῦ εἶχε λησμονήσῃ τὸ παλαιὸν ἔθνικὸν ὄνομά του, μόνον τὸ Ῥωμῶς γνωρίζον. Ὁ κ. Παλαμῶς φέρει παραδείγματα ἐκ τρισῶν ἢ πέντε δημοτικῶν ἄσμάτων, ἐν τοῖς ὁποίοις οἱ Ἕλληνες ὀνομάζονται Ῥωμῶι. Ἀληθῶς τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο συνηθέσιον εἰς τὸν λαόν ἄλλ' ἤγνοιε ὁ λαὸς τὴν καταγωγὴν του καὶ ἦτο ξένον εἰς αὐτὸν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα; Τὰ δημοτικὰ ἄσματα μαρτυροῦσι τὸ ἀντίθετον, οὗτοι συγχρότῃ μνεία γίνονται ἐν αὐτοῖς τοῦ ὀνόματος τῶν Ἕλλήνων ἢ τοῦ τῶν Ῥωμῶν. Δὲν ἔχουεν δυστυχῶς δημοτικὰ ἄσματα, μνημονεύοντα τὸ ἔθνικὸν ὄνομα, ἀποδεδειγμένως παλαιότερα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ἀλλ' αὐτὰ τὰ σωζόμενα παλαιότερα δημοτικὰ ἄσματα μόνον Ἕλληνας ἀναφέρουσι καὶ οὐκ Ῥωμῶς, καὶ εἰς τὰ περὶ τῶν ἀγῶνων πρὸς τοὺς Τούρκους δημοτικὰ ἄσματα συχνότατα ἐπαγαλαμβάνονται τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα. Ἐν τραπεζοντικῶν δημοτικῶν ἄσματι περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος λέγεται Ἕλλην:

Τὴν πόλιν ὅπως ὤρειεν ὁ Ἕλλην Κωνσταντῖνον
ὁ βασιλιάς, ὁ βασιλιάς, ὁ Ἕλλην Κωνσταντῖνον.
(Ἰωάννου Στατιστικῆς Τραπεζούντης σ. 292. Τριανταφυλλῶου οἱ Φουγάδες σ. 169).

Ἐτερον δημοτικὸν ἄσμα περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Τραπεζούντης, σύγχρονον τοῦ γεγονότος (1462) ἀναφέρει ἐπίσης Ἐλλενονος, καὶ ἑλληνικὰ κάστρα, καὶ ἑλληνικὸν ὄνομα τὰρι καταλήγει ὁ ὡς ἐξῆς:

Ἐκεῖ Ἕλλῆνοι ἐπίθαναν, μύθοι παλληκάρια
(Ἰωαννῆς σ. 287).

Ἐτερον προγενέστερον τῆς Τραπεζούντης, ἴστοροῦν τὴν ἠρωικὴν ἄμυναν τοῦ φρουρίου Γουδέλα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν φρουρηθέντων κατὰ τὴν μάχην:

Σκοπίσαν ἰσῶς Ἕλλενος, δακρυκτὰ πασιδάς.
(Τριανταφυλλῶδης σ. 48).

Ἐν τῶν ἄσμάτων, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Παλαμῶς, εἶνα παλαιὸν τραπεζούντιον, προγενέστερον καὶ τοῦτο τῆς ἀλώσεως τῆς Τραπεζούντης. Ἐν αὐτῷ κεῖται ὁ ὕμνος τοῦ κ. Παλαμᾶ μνημονεύοντος στίχους:

Ἀράκοι καὶ δρακοτιόπουλα, ἑσμαιῖκα παλληκάρια.
Οὐδὲν ὅμως μαρτυροῦσι περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἔθνικου Ῥωμῶς τὰ ἑσμαιῖκα παλληκάρια τοῦ ἄσματος. Οἱ Ἕλληνες τῶν βυζαντινῶν χρόνων διτήρησαν, ὡς εἴπομεν ἤδη, τὰ πλεῖστα τῶν πολιτικῶν ἑσμαιῖκῶν ὀνομάτων. Ὁ στρατὸς τοῦ κράτους ἐλέγετο ἑσμαιῖκὴ δύναμις, ἑσμαιῖκὸς στρατὸς. ἑσμαιῖκα δὲ παλληκάρια εἶναι οἱ δηρητοῦντες εἰς τὸν ἑσμαιῖκὸν στρατὸν. Περὶ τοῦτου εὐκόλως κειθεται πῶς τις καὶ ἐξ ἀπλῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ τοῦτου τοῦ ἄσματος (δημοσιευθέντος παρὰ τῷ Ἰωαννῆδῃ σ. 286). Τετράκις ἐν αὐτῷ ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἐπίθετον ἑλληνικός: «ἑλληνικὸν κοτῆριον» (ὄκις), «ἑλλῆν'κα παλληκάρια», «ἑλληνικὸν λαλιαν» Χαρακτηριστικώτατος δ' εἶναι καὶ ὁ ἐξῆς στίχος αὐτοῦ:

Εἶχαμε νέους Ἕλληνας, ἑσμαιῖκα παλληκάρια,
σαφῶς δεκνόνον οὗτι πρόκειται περὶ Ἑλλήνων, ὑπηρετούντων εἰς τὸν βασιλικὸν στρατὸν. Καὶ τὸ ἄσμα ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἐξιοτήσῃν μάχης πρὸς Τούρκους, γενομένης κατὰ προσταγὴν ἐνὸς τῶν βασιλέων τῆς Τραπεζούντης.

Ἄλλο παράδειγμα ἀναφέρει ὁ κ. Παλαμῶς ἐξ ἄσματος περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη: «ὄσοι Ῥωμῶι κ' ἂν τ' ἄκουσαν». Ἐν ἄλλῳ ὅμως ἄσματι τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὃ ἦρος θνήσκων παραγγέλλει εἰς τοὺς Σουλιάτας νὰ μὴ τὸν κλάψουν, διότι τὸν «κλαίει δλ' ἡ Ἑλλὰς» (Pas-sow σ. 187). Ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν, ὅτε κατ' ἄλλο δημοτικὸν ἄσμα, προσκαλεῖ ὁ Ὁμῆρ πασῶς τὸν Μπότσαρη νὰ παραδῶσῃ τὰ κλειδιά, «πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες μὲ Τούρκους μὲ πασιάδες» (αὐτ. σ. 190). Ἐν ἄλλῳ ἄσματι περὶ τοῦ Μεσολογγίου, «πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν Σουλτᾶν Μαχμουτῆ» (αὐτ. σ. 191). Τὸν θάνατον τοῦ Μπότσαρη ἀγγέλλει, κατ' ἄλλο δημοτικὸν ἄσμα, ἕνα πουλί ποῦ εἰ ἄκουσαν καὶ δυὸ Ἕλληνες, δυὸ Ἀνατολικώταις» (αὐτ. σ. 188).

Ἄλλα παραδείγματα τῆς χρήσεως τοῦ ἔθνικου Ἕλλην εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα κρίνω περιττὸν ν' ἀναφέρῃ ἕκαστος ἡμῶν ἐνθυμῆται ἀρκετὰ τοιαῦτα, καὶ ἂν δὲν τὰ διατηρῆ εἰς τὴν μνήμην του, δύναται ν' ἀνοίξῃ οἰανδήποτε συλλογὴν ὅπου προχέως δύναται νὰ εὑρῇ.

Ὁ κ. Παλαμῶς ἀναφέρει καὶ τὸ περιεργότερον τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα Ἕλλην διετήρησε μέχρι τῆς χ' αἰῆς τὴν ἀρχαίαν εἰδωλολατρικὴν σημασίαν. Ἐπάγεται δὲ μαρτυρίων στίχων κυπριακοῦ ἄσματος:

Ἦ μῦθα εἴ ἦταν χριστιανῆ, κί ὁ κύρης τοῦ του Ἕλλη.
Ἄλλ' ἡ μαρτυρία εἶναι ἥκιστα ἀξιόπιστος. Τὸ ἄσμα ἐξ οὗ παραλαμβάνεται τὸν στίχον δὲν εἶναι δημοτικόν εἶναι συνα-

ξάριον τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, σιγουρηθῆν κατά παράφρασιν παλαιοῦ βίου τοῦ ἁγίου, ἐν ᾧ τὸ ὄνομα "Ἕλλην εἰς δύοσημον σημασίαν παρελήφθη ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου. Τὸ συναξάριον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Σακελλαρίου (Κυπριακὰ τ. Β', σ. 99), ἀποτελεῖται δ' ἐκ στ. 571 καὶ μόνον τὸ μῆκος τὸν καταδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι δημοτικὸν ῥημα.

Μετὰ τὴν κατάλοιον τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἐξέλιπε πᾶς λόγος τῆς χρήσεως τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος "Ρωμῖός. Τὸ ὄνομα καθ' ἑαυτὸ ὑπονοεῖ ἀρηγίαν τῆς ἐθνικότητος τοῦ φέροντος, δηλοῦν ἀπλῶς τὸν ὑπήκοον τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους· μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ ἡ ἔγνοια αὐτῆ περιορίσθη ὡς εἶδομεν· καὶ τὸ ὄνομα ἔμεινεν ὡς δηλωτικὸν τοῦ προεσέοντος τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ ὑπαγομένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

"Ἄν τὸ Ἕλληνικὸν ἔθνος ἦτο ὁμοιον πρὸς ἄλλα τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος ἀποτελοῦντα ἔθνη ἂν δὲν εἶχεν ἱστορίαν ἐνδοξον, προγενεότεραν τῆς ἰδρύσεως τοῦ κράτους ἐκείνου, καὶ ἠδύνατο ν' ἀπαρηθῆ αὐτήν, θά ἔθεώρει βεβαίως ἐπαρκῆ τὴν δόξαν ὅτι ἀνῆκε ποτε εἰς τὸ μέγα καὶ πανίσχυρον ῥωμαϊκὸν κράτος, καὶ τοσοῦτο μάλλον, καθ' ὅσον ἦτο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐν πᾶσι πρωτοστατοῦν καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἰθύνον. Τότε δὲ θά ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν τοῦ κράτους ἐκείνου τὸ ὄνομα, καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν προσηγορίαν τοῦ "Ρωμοῦ, νὰ ὀνομάσωμεν δὲ καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος "Ρωμανίαν, ὡς ὠνόμαζεν ὁ Ἕλληνικὸς λαὸς κατὰ τοὺς μέσους χρόνους τὴν βυζαντινὴν ἐπικράτειαν. Ἐχόντες δὲ τὴν προτεθειμένην, θά ἠναγκάζομεν τοὺς Βλάχους καὶ τοὺς Μολδανοὺς νὰ ζητήσωσιν ἄλλο ὄνομα διὰ τὰς ἐνωθείσας ἡγε-

μονίας τῶν· διότι τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐγκαταλειφθέντα ὀνόματα παρέλαβον οὕτοι, ὀνομάσαντες τὴν χώραν αὐτῶν "Ρωμανίαν (Romania), ἑαυτοὺς δὲ "Ρωμαίους (Români).

"Ἄλλὰ τὸ Ἕλληνικὸν ἔθνος ἀνακίθησεν τὸ ἀληθές ἐθνικὸν ὄνομά του, κατεδύκασεν τὸ ἐπιστικὸν ὄνομα τοῦ "Ρωμοῦ, προσδῶσαν εἰς αὐτὸ ὀνειδιστικὴν σημασίαν. Ὁ "Ρωμῖός εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ συννεοῦντος ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ἐλαττώματα τοῦ "Ἕλλητος, καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν ὁ τύπος τοῦ κακῶς διοικουμένου κράτους. Ὑπάρχει βεβαίως καὶ ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος τούτου, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ φράσις, ἣν ἀναφέρει ὁ κ. Παλαμᾶς, «μίλα ῥωμαϊκά»· ἀλλ' ἡ φράσις αὕτη παρέμεινεν ἐκ τῆς συνηθείας, ἦτις προήλθεν ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς διακρίσεως τῆς κοινῆς Ἕλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς ἀρχαίας· ὅταν ὁ λαὸς καλῆ Ἕλληνικὰ τὴν γλῶσσαν, ἦν ὁμιλεῖ, τὴν ἀρχαίαν καλεῖ «βαθὰ Ἕλληνικὰ»· ἀλλὰ συνηθέστερον καὶ ἀπλούστερον κάμνει τὴν διαστολὴν ὀνομάζον ῥωμαϊκὴν τὴν ἠμετέραν καὶ Ἕλληνικὴν τὴν ἀρχαίαν. Τοῦτο παρατήρησεν ἡδὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθόντος αἰῶνος ὁ "Ἄγγλος περιηγητὴς Dodwell (A classical Tour through Greece κερ. 5), λέγων ὅτι «τὴν νεώτεραν γλῶσσαν καλοῦσι ῥωμαϊκὴ πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, ἣν καλοῦσιν Ἕλληνικὴν»· Ὁ βαθὺς οὗτος παρατηρητὴς τῶν καθ' ἡμᾶς προσθεῖται εἰς ταῦτα, ὅτι οἱ σημερινοὶ "Ἕλληνες τοὺς προγόνους τῶν καλοῦσιν "Ἕλληνας καὶ τὴν χώραν τῶν Ἑλλάδα.

Ἡ σημερινὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος "Ἕλληνες ὡς ἐθνικὸν ἡμῶν ὀνόματος, δὲν εἶναι, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν προειρημένων, τεχνητὴ καὶ βεβιασμένη ἀναζωογόνησις νεκροῦ τύπου·

τοιαῦται ἀπόπειραι οὐδέποτε εὐδοκιμοῦσιν, οὐδ' ἐπιηραῖζουσιν τὸν λαόν. Τὸ κράτος ὅπερ ἀπεδείχθη ἀνίσχυρον νὰ ἐπιβάλῃ τὴν μεταβολὴν τῶν ὀνομάτων τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν, καίτοι εὐθὺς κατὰ τὴν ἰδρύσιν αὐτοῦ ἔθεσε νόμους περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος, θά εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐξαγακῆσθαι τὸν Ἕλληνικὸν λαόν νὰ μεταβάλῃ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν τοῦ ὀνομα; Ἄλλὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἡ χρῆσις οὐδέποτε εἶχεν ὀλοσχερῶς ἐκλίπη· οὐδέποτε ἐληομόνησεν ὁ λαὸς τὴν καταγωγὴν του, τὰς παραδόσεις του, τοὺς δεσμοὺς τοὺς συνδέοντας αὐτὸν πρὸς τὸ παρελθόν. Καὶ τὴν ἀδιάσπαστον συνέχαιαν τοῦ βίου τοῦ Ἕλληνικοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν ἐποδύτων χρόνων τῆς ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλείας καὶ μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, συμβολίζει τὸ ὄνομα τοῦ "Ἕλλητος, κεντριζόν εἰς εὐγενεῖς ἀγῶνας πρὸς ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας. Τὸ φρόνημα δὲ καὶ τὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους ἐξεδήλωσαν αἱ συνέλευσις αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱερόν ἀγῶνα, ἀναλαβεῖσθαι καὶ καταστήσασαι κοινὸν τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ὁ κ. Παλαμᾶς εἶναι ὁ ποιήσας τοὺς ὠραίους τούτους στίχους:

Κοιμμένη 'ς τὴν πολιτείαν τὴ "Ρωμοσύνην,
οὐ νὰ ξεραῖγος τὴ βασιλίσσα Ἑλλάδα.

Ὁ ἐμπνευσμένος ποιητὴς βλέπει ἐναργέστερον καὶ κρῖναι ὀρθότερον τοῦ γλωσσολογοῦντος λογογράφου "Ἄς μὴ ἐπιμῆν λοιπὸν ζητῶν νὰ μῆν κοιμμένη πάντοτε ὑπὸ τὰ ῥάκη τῆς "Ρωμοσύνης ἢ βασιλίσσα Ἑλλάδα!

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ τῆ 13 Ὀκτωβρίου 1901.

Ν. Γ. Πολίτης